

**Els programes
d'activació per a
l'ocupació juvenil**

**ANAÏS HERRÓN MUSEUR
ANTÒNIA PUIGGRÒS REBASSA**

Anaïs Herrón Museur

Palma, 1978. Llicenciada en Sociologia per la Universitat de Barcelona. Actualment, és tècnica d'ocupació i mercat de treball al Servei de Planificació, Avaluació i Desenvolupament Local del SOIB. Ha exercit de sociòloga al Servei de Planificació Social de la Conselleria d'Afers Socials i de professora associada de planificació i avaluació de projectes socials a la UIB. Ha treballat com a responsable de projectes de lleure i d'educació ambiental, així com d'educació i de formació professional en l'àmbit europeu. Ha estat orientadora laboral i ha format part de la Xarxa de Tutores per a Dones Víctimes de Violència Masclista. Ha desenvolupat una part de la seva carrera professional en l'àmbit de la protecció de menors. La seva activitat de recerca s'ha centrat en el mercat de treball, la demografia, la immigració i els serveis socials.

Antònia Puiggròs Rebassa

Sineu, 1972. Llicenciada en Sociologia per la Universitat Autònoma de Barcelona. Des de l'any 2022, és cap del Servei de Planificació, Avaluació i Desenvolupament Local del SOIB. Anteriorment, ha estat cap del Servei de Planificació Social de la Conselleria d'Afers Socials. Té experiència en l'àmbit de la docència, com a professora associada i col·laboradora en projectes d'R+D de la UIB sobre l'anàlisi i l'avaluació dels impactes socials del turisme, i en l'àmbit de la inserció sociolaboral. Des del 2000, col·labora en l'elaboració dels capítols sobre mercat de treball i panorama social de la memòria del Consell Econòmic Social de les Illes Balears. Ha publicat articles en revistes i ha participat en jornades i congressos sobre els serveis socials, l'exclusió social i el mercat de treball a les Illes Balears.

Resum

Aquest article se centra a analitzar els programes i les convocatòries de foment de l'ocupació per a joves menors de 30 anys que ha duit a terme en els darrers anys el Servei d'Ocupació de les Illes Balears (SOIB) i la contribució d'aquestes accions en la millora de l'ocupabilitat d'aquest segment de població. Així, també es posa en relació el context sociolaboral amb el marc normatiu i estratègic a partir del qual s'han engegat els diferents els serveis i programes per a la població menor de 30 anys. Finalment, s'apunten algunes qüestions de millora que cal considerar en la planificació de noves polítiques públiques d'ocupació en matèria de joventut, que passen, entre d'altres, per dotar d'un caràcter estable i permanent els programes d'activació per a l'ocupació i complementar-los amb altres actuacions que combinin la resta de polítiques actives d'ocupació, especialment les d'orientació, formació i experiència professional per afavorir la incorporació i la permanència dels joves en el mercat de treball.

Paraules clau: Polítiques de foment de l'ocupació / Mercat de treball / Joves menors de 30 anys / SOIB Reactiva / SOIB Joves Qualificats

Resumen

Este artículo se centra en analizar los programas y las convocatorias de fomento del empleo para jóvenes menores de 30 años que ha llevado a cabo en los últimos años el Servicio de Empleo de las Islas Baleares (SOIB) y la contribución de estas acciones en la mejora de la empleabilidad de este segmento de población. Así, también se pone en relación el contexto sociolaboral con el marco normativo y estratégico a partir del cual se han puesto en marcha los diferentes los servicios y programas para la población menor de 30 años. Finalmente, se apuntan algunas cuestiones de mejora que cabe considerar en la planificación de nuevas políticas públicas de empleo en materia de juventud, que pasan, entre otras cuestiones, por dotar de un carácter estable y permanente a los programas de activación para el empleo y complementarlos con otras actuaciones que combinen el resto de políticas activas de empleo, especialmente las de orientación, formación y experiencia profesional para favorecer la incorporación y la permanencia de los jóvenes en el mercado de trabajo.

Palabras clave: Políticas de fomento del empleo / Mercado de trabajo / Jóvenes menores de 30 años / SOIB Reactiva / SOIB Joves Qualificats

1. Introducció: objectius i metodologia

L'ocupació juvenil té determinades particularitats que fan necessari abordar-la de manera específica. D'una banda, en general, la població jove té més dificultats que la resta de població per inserir-se en llocs de feina de qualitat. D'altra banda, les mesures que es prenen avui per millorar l'ocupabilitat d'aquest col·lectiu tindran conseqüències en la trajectòria laboral futura de persones que tenen tota la seva carrera laboral per davant. Les dificultats d'accés de les persones joves a l'ocupació de qualitat exigeixen que es plategin diferents polítiques actives d'ocupació especialment dirigides a aquest col·lectiu mitjançant programes d'orientació i de formació específics i de foment de l'ocupabilitat.

A les pàgines següents es presenta la situació laboral de les persones menors de 30 anys. L'article se centra particularment en les persones joves en situació d'atur, tant pel que fa a l'evolució del volum com a la descripció del perfil, amb especial atenció al nivell d'estudis. A continuació, s'analitza el marc normatiu i institucional en el qual es pot donar i es dona resposta a la situació del joves en el mercat laboral. Si bé les institucions duen a terme diferents tipus de polítiques actives d'ocupació dirigides a la població més jove, com ara els programes d'orientació o de formació, aquest estudi s'enfoca en l'anàlisi dels programes i les convocatòries de foment de l'ocupació per a joves menors de 30 anys que ha duit a terme en els darrers anys el Servei d'Ocupació de les Illes Balears (SOIB). Així doncs, primer, s'exposen els objectius, els

requisits d'accés i el pressupost assignat als diferents programes i convocatòries; després, s'examinen els resultats, posant atenció al nombre i al perfil de les persones participants, així com al grau de satisfacció amb els programes. Finalment, la relació entre context, acció i resultats pretén apuntar qüestions suggeridores que es podran considerar en la planificació de noves polítiques públiques d'ocupació en matèria de joventut.

2. Contextualització

2.1. Els joves en el mercat laboral

2.1.1. Els demandants d'ocupació aturats joves

El 31 de desembre de 2022, el nombre de demandants d'ocupació aturats ha estat de 40.304, dels quals 7.128 són joves menors de 30 anys, que representen el 17,7 % sobre el total de l'atur registrat a les oficines dels serveis públics d'ocupació.

L'any 2022, els principals trets del perfil d'una persona jove menor de 30 anys aturada és el d'una dona de 25 a 29 anys amb estudis de primera etapa de l'ESO o amb estudis primaris o no acreditats, amb una antiguitat com a demandant d'ocupació d'1 a 6 mesos i que ha treballat en el sector de serveis o bé no té experiència laboral prèvia.

Amb relació als anys anteriors, cal comentar que el 2020 es produí un augment considerable de persones joves a l'atur (18.532 persones). Aquesta tendència anterior es va recuperar el 2021, comportament que es consolida el 2022, amb un descens del 98,7 % respecte al 2021, que se

situa fins i tot per sota de l'atur juvenil registrat el 2019, que va ser de 10.780 persones. Aquesta caiguda també es produeix en el total de demandants, encara que amb una variació interanual menor (62,8 %) pel que fa a la que es va produir entre la població menor de 30 anys.

El valor de la representativitat d'aquest col·lectiu entre els demandants aturats ha davallat progressivament en els darrers anys i s'ha estabilitzat en el període 2012-2019 respecte a anys anteriors. Com s'ha comentat, el 2020 hi ha un augment de l'atur juvenil —a conseqüència de la crisi de la COVID-19—, que se situa a nivells de l'any 2012. No obstant això, en els darrers dos anys les dades indiquen que hi ha el menor nombre d'aturats dels darrers deu anys.

Per sexe, els joves aturats es distribueixen en 53,1 % dones i 46,9 % homes, percentatges semblants als dels darrers anys. Tot i això, en els anys de crisis anteriors el nombre de joves homes aturats va ser més elevat que el de dones; així, el 2008 va arribar a representar un 55,3 %.

Per trams d'edat, el grup més representatiu torna a ser el de 25 a 29 anys, amb un 47,1 % sobre el total de joves, seguit dels de 20 a 24 anys, amb el 33,3 %; el grup amb manco proporció és el dels menors de 20 anys, amb el 19,6 % restant.

Amb referència a l'any anterior, va disminuir el nombre d'aturats, tant pel que fa a homes com a dones, un 52 % i un 47,5 % respectivament. Per trams d'edat, també va minvar en tots els casos, però en gran manera en el tram de 20 a 24 anys en ambdós sexes (amb un 55 % menys que l'any 2021).

Amb relació al nivell formatiu de

les joves aturades inscrites en els serveis d'ocupació (Taula 1), les dades ens mostren que el 8,1 % té una titulació universitària mitjana o superior i/o de tercer cicle. Des de l'any 2019, el nombre de joves en situació d'atur es va reduint en tots els nivells formatius, a excepció de l'any 2020. El 2022, el nombre de demandants joves aturats baixa, sobretot, en el nivell formatiu de primera etapa d'educació secundària obligatòria (-52,7 %); en canvi, en el que menys davalla és en el de formació professional de grau superior (-9,1 %). Dels aturats joves menors de 30 anys, el 29,3 % ha cursat estudis universitaris, de formació professional de primer o segon grau o la segona etapa d'educació secundària obligatòria. Per sexe, en els nivells formatius més baixos hi ha força equilibri numèric entre ambdós sexes, mentre que, com més alta és la qualificació de l'aturat, el nombre de dones també és superior. Així, per exemple, en la comparativa per sexe, el percentatge de dones aturades amb estudis universitaris és del 9,3 %, mentre que el d'homes és del 5,6 %.

D'acord amb les dades dels joves aturats segons l'activitat econòmica en què van prestar els seus serveis abans d'inscriure's com a demandants d'ocupació, el gràfic 1 reflecteix la representativitat de cada sector l'any 2022.

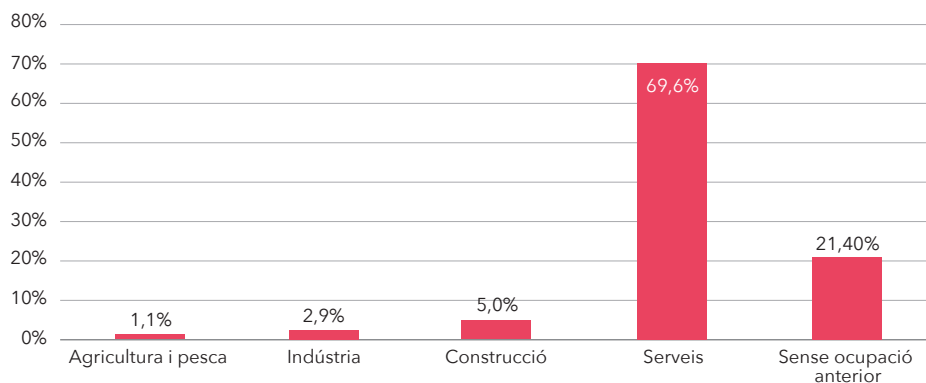
Els joves que no tenen experiència laboral i que apareixen amb la denominació «sense ocupació anterior» representen el 21,4 % dels joves aturats, que en valors absoluts van ser 1.334. Per trams d'edat, no tenien experiència laboral prèvia el 53,9 % dels menors de 20 anys, el 29,1 % dels joves de 20 a 24 anys i el 16,9 % dels joves de 25 a 29 anys.

Taula 1. Nivell formatiu dels joves aturats registrats al SOIB segons el sexe. Any 2022

Nivell formatiu	Homes	Dones	Total
Analfabets	0,5 %	0,5 %	0,5 %
Educació primària	19,8 %	19,1 %	19,3 %
Primera etapa d'educació secundària	50,7 %	47,7 %	48,7 %
Segona etapa d'educació secundària	17,8 %	18,0 %	17,9 %
Ensenyament superior, FP equivalent, arts plàstiques i disseny	4,0 %	4,1 %	4,0 %
Ensenyament universitari de primer i segon cicle	4,2 %	7,4 %	6,4 %
Ensenyament universitari de tercer grau	1,4 %	1,8 %	1,7 %
Altres	1,7 %	1,4 %	1,5 %
TOTAL	100,0 %	100,0 %	100,0 %

Font: Elaboració pròpia partir de dades del SOIB.

Gràfic 1: Sector d'activitat dels joves aturats registrats al SOIB. Any 2022

Font: Elaboració pròpia partir de dades del SOIB.

En tots els sectors i trams d'edat, disminueix el nombre de joves aturats respecte a l'any anterior. El mateix s'esdevé en la darrera dècada, especialment en el sector de la construcció. Des de l'any 2012, l'únic sector que guanya represen-

tativitat és el dels joves sense ocupació anterior (13,6 punts percentuals més que fa 10 anys); contràriament, perden pes la resta de sectors, i sobretot els serveis (aquest darrer sector, més de 10,4 punts percentuals).

Per analitzar amb més profunditat la població juvenil demandant en situació d'atur per sectors d'activitat, es compara la presència dels diferents col·lectius en cadascun i es transcriuen els percentatges segons aquesta variable. La representativitat és diferent en cada cas, encara que el pes del sector de serveis és el que presenta els valors més alts en tots els grups d'aturats, amb un 69,6 %; en el col·lectiu de dones, arriba a un 76,4 %.

D'altra banda, en termes generals, el pes de la construcció és més gran que el de la indústria en totes les franges d'edat, llevat del cas de les dones, en què el nombre de dones aturades és més elevat en la indústria en gairebé tots els trams d'edat, excepte en el de les dones menors de 20 anys, que, tot i que no és representatiu, està igualat amb el sector de la construcció. Pel que fa al sector agrícola i ramader, el col·lectiu d'homes joves també és més nombrós (un 60,6 % són homes i un 40,4 % són dones), sobretot el que està comprès entre els 25 i els 29 anys. La quantitat més nombrosa d'aturats que no té experiència laboral pertany al col·lectiu d'homes, però amb un pes del 50,5 %, només 1 punt percentual per sobre del de les dones, que és del 49,5 %. El tram d'edat amb més aturats sense activitat anterior correspon als joves menors de 20 anys, indistintament de si són homes o dones.

2.1.2. L'atur juvenil afecta de forma clara els joves sense estudis

L'enquesta de població activa (EPA) ens permet obtenir més informació sobre la relació entre el nivell

d'estudis i l'atur juvenil.¹ L'EPA mostra que la taxa d'atur dels joves d'entre 20 i 24 anys que han acabat la segona etapa d'educació secundària (batxillerat o formació professional superior) és del 29,6 %; la taxa d'atur referida als menors de 30 anys és lleugerament inferior, amb un 25,7 %. Aquesta xifra puja al 44,9 % en el cas dels joves d'entre 20 i 24 anys i dels qui només tenen la primera etapa d'educació secundària (com ara els graduats en l'educació secundària obligatòria, ESO). En el cas dels joves (menors de 30 anys) que no han assolit la primera etapa d'educació secundària, la taxa d'atur juvenil es dispara fins al 37,9 %, la qual cosa suposa 1,5 punts percentuals més que el 2019 (36,4 %).

Això demostra que, a l'hora de trobar una feina, el nivell de preparació és molt important. Atès que amb un aprenentatge més elevat s'aconsegueix reduir les xifres de desocupació tant a Espanya com a les Illes Balears, cal potenciar la qualificació per exercir els llocs de feina que ofereixen les empreses. Actualment, cal tenir en compte el fet que la majoria de les feines que s'estan creant requereixen un perfil tècnic especialitzat.

2.1.3. Taxa d'ocupació per nivell d'estudis

Segons l'EPA, durant el 2022 la taxa d'ocupació dels joves de 16 a 24 anys és del 24,1 %, gairebé 1 punt percentual més que la del 2019.

Tot i que durant l'any 2022 la situació ha millorat relativament, les dades es mantenen més o menys invariables. Això demostra que la preparació és

1 EPA-INE (2022).

determinant en la situació del mercat laboral, és a dir, com més alt és el nivell d'estudis, més reduïda és la taxa d'atur. No obstant això, aquesta correspondència és més accentuada en el cas dels joves que en el cas dels adults.

- Els treballadors sense estudis o amb un nivell d'estudis baix que tenen entre 16 i 24 anys arriben aproximadament al 22 % de la taxa d'ocupació. Si la formació és mitjana, el percentatge està al voltant del 28,1 %. Si tenen una preparació alta, la taxa d'ocupació arriba gairebé al 41,2 %.
- En el cas dels joves que tenen entre 16 i 29 anys, les dades són fins i tot més reveladores. Si el nivell d'estudis és baix, la taxa d'ocupació està a prop del 28 %; si és mitjà, gairebé és del 41 %, i si és alt, està al voltant del 52,9 %.

2.1.4. Conclusió

Els nivells de qualificació més alts no tan sols es tradueixen en una taxa d'ocupació més alta, sinó que els joves que no tenen cap qualificació també solen tenir més probabilitats d'estar en una situació de desocupació de llarga durada. Per això, és estratègic desenvolupar actuacions que reforcin la inclusió en el mercat laboral de les persones amb més dificultats d'accés –en aquest cas concret del col·lectiu de persones joves menors de 30 anys amb baixos nivells educatius– mitjançant accions específicament dissenyades per a elles i les seves circumstàncies en el camp de l'orientació, la intermediació laboral, la qualificació, la formació professional i l'adquisició d'experiència laboral. Al capdavall, un dels principis rectors del SOIB és

fomentar la igualtat d'oportunitats a partir dels plans anuals de polítiques actives d'ocupació, aprovats en la Conferència Sectorial d'Ocupació i Assumptes Laborals.

2.2. Les polítiques actives d'ocupació

En aquest context, el Servei d'Ocupació de les Illes Balears és l'organisme encarregat de gestionar les polítiques actives d'ocupació. Es tracta d'un conjunt de programes i mesures d'orientació, ocupació, formació i formació en alternança amb l'ocupació que tenen l'objectiu de millorar les possibilitats d'accés a la col·locació de les persones desocupades en el mercat laboral. També té com a missió adaptar la formació i la requalificació per a l'ocupació de les persones treballadores, així com altres accions destinades a fomentar l'esperit empresarial, l'economia social i la millora de les condicions laborals. Concretament, pel que fa a la població jove, el SOIB gestiona tota una sèrie de programes i serveis que s'articulen entorn del marc establert a escala europea, estatal i autonòmica.

Així doncs, en les conclusions sobre el Marc Financer Pluriennal (2014-2020) de 8 de febrer de 2013, el Consell Europeu va reconèixer la situació particularment difícil de les persones joves en determinades regions i, per això, va decidir crear primer el Pla de Garantia Juvenil, i recentment el Pla de Garantia Juvenil Plus 2021-2027 de treball digne per a les persones joves, que té com a finalitats prioritàries ajudar les persones joves a entrar i romandre en el mercat laboral, així com adquirir i desenvolupar les competències necessàries.

Davant les greus conseqüències ocasionades per la pandèmia provocada per la COVID-19, el 21 de juliol de 2020, el Consell Europeu va aprovar un paquet de mesures excepcionals i de reforç. Aquestes mesures han suposat, d'una banda, enfortir el marc financer pluriennal per al període 2021-2027 i, d'altra banda, posar en marxa un instrument europeu de recuperació (Next Generation EU), l'element central del qual és el Mecanisme de Recuperació i Resiliència (MRR). El Pla Nacional de Recuperació, Transformació i Resiliència (PRTR) és l'instrument que serveix per executar els recursos financers del Fons Europeu de Recuperació: el component 23, «Noves polítiques públiques per a un mercat de treball dinàmic, resilient i inclusiu», que inclou la inversió 1, «Ocupació jove», que, alhora, inclou el Programa de Primera Experiència Professional en les Administracions Públiques. Aquest Programa es finança amb el Fons del Mecanisme de Recuperació i Resiliència. El programa SOIB Qualificats-Primera Experiència s'encaixa en aquest marc i és un dels objectes d'anàlisi d'aquest article.

A més, a l'Estratègia Espanyola d'Activació per a l'Ocupació 2017-2020 i a l'Estratègia Espanyola de Suport Actiu a l'Ocupació 2021-2024 (EEAE) aprovada pel Reial decret 1032/2017, de 15 de desembre, s'ha establert com a prioritari facilitar l'accés als joves a una ocupació estable i, a aquest efecte, preveuen com a objectiu instrumental promoure la formació vinculada a la contractació i l'obtenció d'experiència laboral.

En aquest sentit, cal tenir en compte que en el context de la transfor-

mació de les polítiques d'ocupació en els darrers anys s'ha avançat en dues reformes importants, la de la Llei d'ocupació i la de la Llei de formació professional, que tenen especial incidència en l'ocupació juvenil.

El Pla Anual de Política d'Ocupació (PAPE) és un dels principals instruments de coordinació i d'execució de les polítiques d'ocupació dels diferents serveis públics d'ocupació. El PAPE, que es publica anualment, recull i ordena els serveis i els programes comuns a totes les comunitats autònomes i els propis de cada una d'aquestes. Addicionalment, concreta els objectius que cal assolir cada any en el conjunt de l'Estat i a les comunitats autònomes. Els programes i els serveis que s'han executat a les Balears en el període 2019-2022 i que s'han recollit als diferents PAPE es concreten, en l'àmbit autonòmic, en els diferents plans d'ocupació: el Pla d'Ocupació de Qualitat de les Illes Balears (POQIB) 2017-2020, el Pla de Xoc per a l'Ocupació 2020-2021 i el Pla d'Ocupació de Qualitat de les Illes Balears (POQIB) 2022-2025, en què es plantegen diverses línies d'actuació per fer front a la situació de l'ocupació juvenil.

Concretament, el POQIB 2017-2020 recull, en la prioritat 4, de desplegament de l'Estratègia Balear de Formació Professional, una línia d'actuació per impulsar la formació dual i l'aprenentatge dins l'àmbit laboral, amb especial referència a col·lectius, entre els quals s'inclouen les persones joves. També conté una línia d'actuació per establir ajudes formatives per reforçar les polítiques de formació, especialment dirigides a fomentar el retorn al sistema educatiu de

les persones desocupades. La prioritat 6, dirigida als col·lectius d'atenció immediata i específica, conté la línia d'actuació SOIB Jove: integració de totes les polítiques d'ocupació i formació juvenil.

El Pla de Xoc per a l'Ocupació 2020-2021 és l'eina que ha fet servir el Govern de les Illes Balears per definir les estratègies en matèria de polítiques actives d'ocupació per fer front a la situació laboral derivada de la crisi sanitària de la COVID-19. A l'eix 1, dedicat a la contractació pública, s'hi menciona específicament el programa SOIB Reactiva, amb una línia concreta que finança la contractació de persones menors de 30 anys. L'eix 3, referent a l'ocupació, inclou els programes de formació dual i els programes mixts, amb una branca especialment dirigida a la població juvenil. L'eix 4, sobre formació, si bé no esmenta específicament la joventut, té un desenvolupament posterior amb mesures concretes per a la població menor de 30 anys, com les beques d'èxit per fomentar el retorn al sistema educatiu. L'eix 5, dedicat a l'orientació, conté una línia específica dirigida a l'orientació laboral per a col·lectius vulnerables i en risc d'exclusió, amb una menció específica als serveis d'orientació per a persones joves.

Finalment, el POQIB 2022-2025, que dirigeix l'estratègia actual en matèria d'ocupació del Govern de les Illes Balears, marca com una de les prioritats el manteniment de les mesures de xoc enfront dels efectes laborals derivats de la pandèmia i, entre d'altres, la perpetuació de la línia per a joves del programa SOIB Reactiva. La línia 3, d'orientació i acompanyament laboral per a les

persones en situació de desocupació, proposa la consolidació dels serveis d'orientació i d'acompanyament laboral dels col·lectius de joves en risc d'exclusió social. La prioritat 4, centrada en l'impuls de la formació professional per a l'ocupació, conté una línia específica de foment de l'accés a la formació de persones amb nivells educatius baixos, amb un objectiu concret d'establir com a col·lectiu d'actuació prioritària els joves que abandonen o acaben els estudis prematurament. També a la prioritat de formació es preveu la formació professional dual, dirigida particularment a persones joves. A la prioritat 6, de mesures de creació d'oportunitats i de foment de l'ocupació, hi ha els programes que de manera específica s'analitzaran en aquest article. Addicionalment, totes les polítiques d'ocupació i de formació juvenil queden recollides a la prioritat 7, dedicada als col·lectius vulnerables d'atenció prioritària.

2.2.1. Conclusió

El conjunt de programes i serveis per a joves que s'han duit a terme en aquest període han cercat donar resposta a les necessitats detectades en l'àmbit de l'ocupació juvenil. En aquest sentit, les dades analitzades en relació amb l'atur juvenil tracen una ruta ineludible que passa per millorar la formació; així, els programes de formació en alternança semblen una eina magnífica per transitar-la. No obstant això, els programes de foment de l'ocupació per a joves menors de 30 anys han constituït una eina clau per facilitar-los oportunitats de treball i proporcionar-los experiència laboral en entorns reals de feina i la qualificació necessària per a la inserció. En aquest article

explorarem el disseny i els resultats d'aquest tipus de programes.

3. Descripció i avaluació de l'experiència i anàlisi de dades i resultats

3.1. Resultats dels programes

Els programes de foment de l'ocupació volen facilitar la inserció de persones en situació d'atur que tenen especials dificultats a l'hora de trobar feina. Les persones joves generalment presenten aquestes dificultats per manca d'experiència i d'hàbits laborals, de contactes professionals o de manca de confiança per part de qui els ha de contractar, entre molts altres motius. Per això, el SOIB impulsa iniciatives destinades a proporcionar aquesta experiència laboral en entorns reals de feina. Per aconseguir-ho, es fan convocatòries de subvencions a les quals generalment poden optar entitats públiques per incorporar temporalment treballadors.

Durant el període 2019-2022, els programes de foment de l'ocupació per a persones joves² s'han dirigit, d'una banda, a menors de 30 anys en situació d'atur amb formació específica però sense experiència laboral, amb els programes SOIB Joves Qualificats. D'altra banda, s'ha duit a terme el programa SOIB Reactiva, impulsat en el context de la crisi generada per la COVID-19, dirigit a joves en situació d'atur.

El Programa SOIB Joves Qualificats (sector públic i entitats locals) té com objectiu contractar persones joves desocupades majors de 18 i

menors de 30 anys inscrites en el Sistema Nacional de Garantia Juvenil, amb una titulació universitària o de formació professional de grau superior o equivalent. S'ofereixen una gran diversitat de llocs de feina qualificada per prestar un servei o dur a terme una obra d'interès general en els ens locals de l'Administració pública de les Illes Balears. Atès que es tracta de contractes de formació, és indispensable que les persones participants s'hagin titulat en els 3 anys (o 5 anys, quan el contracte es concerta amb una persona amb discapacitat) anteriors a la participació en el programa.

No obstant això, l'any 2021 es va posar en marxa la convocatòria **SOIB Qualificats-Primera Experiència**, que, tot i que comparteix l'objectiu d'oferir un primer contracte laboral que permeti construir la trajectòria professional alineada amb el nivell de qualificació i evitar el desajust entre estudis cursats i tipus de feina, presenta diferències substancials amb les convocatòries dutes a terme els anys 2019 i 2022. Aquest programa també pretén millorar l'ocupabilitat juvenil mitjançant la contractació en pràctiques durant un any en projectes presentats pel sector públic instrumental i la UIB (i les seves entitats dependents o vinculades), però s'ha centrat especialment en l'àmbit de les ocupacions verdes, els projectes digitals i d'altres de tipus general. En aquest cas, les persones destinatàries són joves en situació d'atur d'entre 16 i 29 anys amb titulació universitària o de formació professional de grau mitjà o superior o certificat de professionalitat obtingut en els 5 anys (o 7 en el cas de persones amb discapacitat) anteriors a la participació en el programa.

² Per conèixer els detalls de les convocatòries, consulta la pàgina <https://soib.es/convocatories/>.

Taula 2. Detalls de les convocatòries de SOIB Qualificats. 2019-2022

Convocatòria	Any	Pressupost	Participants	Dones	Homes	Durada del contracte
Qualificats Sector públic / ajuntaments	2019	5.500.000,00 €	180	89	91	15 mesos
Primera experiència 2021-2023	2021-2022	7.216.904,00 €	148	95	53	12 mesos
Qualificats Entitats locals 2022	2022	8.000.000,00 €	220	125	95	12 mesos
TOTAL		20.716.904,00 €	548	309	239	

Font: Elaboració pròpia partir de dades del SOIB

Així doncs, els programes de foment de l'ocupació dirigits específicament a persones amb formació professional i universitària executats entre 2019 i 2022 han tingut un pressupost de més de 20 milions d'euros i han permès contractar, en el moment de redactar aquesta publicació, 548 persones (56,4 % dones i 43,6 % homes) entre 12 i 15 mesos. L'estimació del cost mensual mitjà per participant a partir de l'import concedit a les entitats és de 2.664,63 €, que ha servit per cobrir els costos laborals i de Seguretat Social, i en el cas del Programa de Primera Experiència, també el cost dels equips de protecció individual (EPI), les ajudes per a desplaçaments i les indemnitzacions per residència.³ Si bé les particularitats de cada convocatòria marquen el nivell d'estudis de les persones participants, cal destacar que el 78,6 % de les persones contractades tenen formació universitària

i han pogut adquirir experiència del seu nivell i perfil professional.

Més enllà dels programes de foment de l'ocupació per a persones joves amb formació especialitzada, arran de la crisi causada per la COVID-19, el SOIB va posar en marxa el programa **SOIB Reactiva**, amb una línia concreta dedicada a les persones joves. Es tracta d'un programa de foment de l'ocupació que finança la contractació temporal, a través d'entitats locals, de persones aturades i amb dificultats d'inserció en el mercat laboral, entre les quals hi ha les persones joves. Fins ara, s'han fet tres convocatòries, una l'any 2020, una altra l'any 2021, i la darrera, que encara no ha acabat en el moment de redactar aquest article, l'any 2022.

Aquestes convocatòries persegueixen que les persones joves entrin en una dinàmica de professionalització i d'adquisició d'experiència mitjançant activitats d'utilitat pública o d'interès social. Les contractacions que es duen a terme han de donar resposta a obres i/o serveis d'interès general des de la perspectiva de les entitats locals

³ Cal tenir en compte que els programes que encara estan en funcionament poden continuar incorporant participants, ja sigui per a substitucions com per a noves ofertes, especialment en el cas de Qualificats-Primera Experiència.

i, atesa la diversitat competencial dels ajuntaments i els consells insulars, han de permetre la incorporació de persones desocupades amb trajectòries professionals molt diverses.

El programa SOIB Reactiva prioritza la contractació de persones que es considera que tenen especials dificultats d'inserció professional o que es considera que estan especialment motivades i que, per tant, poden treure més profit del fet de participar en el programa. Així doncs, en general, s'ha prioritzat la contractació de persones que tinguessin la condició de víctimes de violència masclista, de persones que tinguessin menors a càrrec o familiars dependents, de persones que estiguessin fent un itinerari personalitzat d'inserció i que fossin proposades pel servei d'orientació, persones que no cobrassin prestació o subsidi d'atur, persones que residissin al municipi de l'entitat local beneficiària de la subvenció o persones que no haguessin participat en convocatòries anteriors dels programes SOIB Reactiva o SOIB Visibles. A més, en línia amb els programes d'emancipació del Govern balear, la convocatòria SOIB Reactiva 2022 ha donat prioritat a persones joves tutelades i extutela-

des que estan en un procés d'autonomia personal.

Així doncs, mitjançant el programa SOIB Reactiva, s'han posat a disposició més de 17 milions d'euros per donar feina a 1.422 persones joves amb contractes amb una durada d'entre 4 i 6 mesos. En el conjunt de les tres convocatòries, el 44,5 % de les persones contractades han estat dones i el 55,5 % homes, i han desenvolupat la seva activitat en 80 entitats locals diferents, amb diferents tipus d'ocupacions i en distintes categories professionals. D'aquesta manera, aproximadament un 30 % de les persones joves contractades mitjançant el programa SOIB Reactiva tenien l'educació secundària obligatòria, al voltant del 10 % el batxiller, a prop d'un 20 % estudis universitaris i el 16 % estudis de formació professional. Destaca el fet que, segons les dades registrades a la demanda d'ocupació, el 22 % de les persones joves contractades no tenien els estudis obligatoris. Amb tot, s'estima que finalment s'ha concedit a les entitats una mitjana de 1.921,72 € mensuals per persona participant al programa dedicats a costos salarials i de Seguretat Social.

Taula 3. Detalls de les convocatòries SOIB Reactiva. 2020-2022

Convocatòria	Any	Pressupost	Participants	Dones	Homes	Altres	Durada del contracte
SOIB Reactiva L1	2020	5.349.000,00	619	283	335	1	14 mesos
SOIB Reactiva L1	2021	5.379.538,79	358	157	201		6 mesos
SOIB Reactiva L1	2022	6.500.000,00	445	192	253		6 mesos
TOTAL		17.228.538,79 €	1.422	632	789	1	

Font: Elaboració pròpia partir de dades del SOIB

3.2. Valoració de l'experiència per part de les persones participants

L'avaluació de les polítiques actives d'ocupació, més enllà de la valoració del disseny i dels resultats quant a participació, s'ha centrat històricament en l'anàlisi de l'impacte a partir de l'anàlisi de contrafactuals.⁴ El SOIB ha fet diverses aproximacions a aquest tipus d'avaluació, entre les quals hi ha la del programa SOIB Reactiva de les convocatòries de 2020 i 2021.⁵ Aquesta anàlisi pretén conèixer en quina mesura la participació en el programa suposa un guany en l'ocupabilitat posterior de les persones que hi han passat. Per aconseguir aquest objectiu, és necessari aïllar l'efecte del programa en els participants d'altres efectes que hi pugui haver hagut intentant respondre què hauria passat amb l'ocupabilitat de les persones participants si no hi haguesin participat. Per això, es crea un grup de control de característiques similars al de les persones participants i s'analitzen les diferències entre tots dos grups. Els resultats d'aquesta avaluació posen de manifest que les diferències entre el grup de participants i el grup de control són sempre positives, és a dir que la participació en el programa, en qualsevol de les dues edicions que s'han tingut en consideració, afavoreix la formalització d'un contracte laboral tant quatre setmanes després com mig any després d'haver-hi participat. En segon lloc, el procediment estadístic al qual s'han sotmès les taxes de contractació del grup de participants i de con-

trol revela que les diferències observades són estadísticament significatives, és a dir que les diferències detectades no són atribuïbles a l'error estadístic o a l'atzar.

Més enllà de l'avaluació de l'impacte mitjançant contrafactuals, és imprescindible considerar la valoració que fan les persones participants dels programes com a vertadera eina de millora i de generació de coneixement. Si bé la incorporació dels participants com a fonts d'informació es troba als soterranis de l'escala que mesura els diferents nivells de participació en l'avaluació de les polítiques públiques (Cordoncillo, 2022), els fonaments resulten imprescindibles en qualsevol tipus de projecte.

Pel que fa als programes analitzats en aquest article, a hores d'ara encara estan en funcionament alguns programes de 2021 i 2022. Així i tot, s'ha pogut valorar l'experiència a la convocatòria SOIB Joves Qualificats 2019 i SOIB Reactiva de 2020 i 2021.⁶

Les persones participants en els programes han respost un qüestionari en què es recull la seva satisfacció pel que fa a diferents aspectes que els afecten. En línies generals, han assenyalat que estan contentes o molt contentes amb el programa (93 % de contractats a SOIB Joves Qualificats 2019), si bé val la pena analitzar algunes diferències entre convocatòries i programes. Així doncs, entre el 80 % i el 90 % de les persones participants s'han mostrat satisfetes o molt satisfetes amb el sou que han rebut per la

4 Segons Casado & Todoeschini (2013).

5 Per a més informació sobre l'avaluació i la metodologia, consultau el document <https://soib.es/wp-content/uploads/2023/05/Avaluacio-impacte-REACTIVA-2020-2021-2.pdf>.

6 No es disposa dels resultats des qüestionaris de satisfacció de la participació en el programa SOIB Reactiva per línies, de manera que tots els resultats que es comenten sobre aquest programa fan referència al conjunt de les tres línies i no tan sols a la línia 1 per a joves menors de 30 anys.

feina que han fet, però no tant amb la durada del contracte. Aquest aspecte manifesta una relació directament proporcional entre els mesos de contracte i el grau de satisfacció amb la durada: el programa SOIB Joves Qualificats 2019, amb contractes de 15 mesos de durada, té un 71 % de persones satisfetes; la convocatòria de SOIB Reactiva 2021, amb contractes de 6 mesos, té un 61 % de persones satisfetes, i la convocatòria de SOIB Reactiva 2020, amb contractes de 4 mesos, té un 30 % de persones satisfetes pel que fa a aquest aspecte.⁷ Finalment, la satisfacció, respecte al projecte, sobre l'adquisició i la consolidació dels hàbits i dels coneixements laborals és d'una mitjana del 90 %.

Més enllà de les conseqüències reals sobre la inserció laboral posterior a la participació en el projecte, cal dir que la percepció de les persones participants sobre els seus efectes potencials és realment positiva. En aquest sentit, gairebé més del 90 % de les persones participants a SOIB Reactiva 2020 i 2021 consideraven que la participació en el projecte milloraria les oportunitats de trobar una feina, i un 71 % dels participants en el cas de SOIB Joves Qualificats.

3.3. Conclusions

En resum, en el període 2019-2022 s'ha disposat de gairebé 38 milions per contractar quasi dos mil joves menors de 30 anys mitjançant

els diferents programes i convocatòries de foment de l'ocupació. El SOIB va reaccionar amb rapidesa a la situació creada per la COVID-19 amb la convocatòria de SOIB Reactiva i ha anat ajustant-ne les característiques per donar una millor resposta a la conjuntura econòmica i a les necessitats reals de les persones aturades, algunes de les quals s'han apuntat de forma expressa en els qüestionaris de satisfacció dels participants. Paral·lelament, ha mantingut el programa de SOIB Joves Qualificats (encara que l'any 2020 no hi va haver convocatòria) i ha aprofitat el finançament dels Fons del Mecanisme de Recuperació i Resiliència per reforçar aquest tipus de contractes.

4. Conclusions i discussió

En aquest article s'ha fet referència a dos programes dirigits als joves: SOIB Reactiva i SOIB Joves Qualificats, programes per a joves executats en aquest període que han cercat donar resposta a les necessitats detectades en l'àmbit de l'ocupació juvenil.

Les polítiques de foment de l'ocupació dirigides a joves amb baix nivell educatiu iniciades durant l'any 2020 es dissenyaren per respondre a les greus situacions laborals i econòmiques que la COVID-19 va provocar entre la població jove, per la qual cosa els programes de foment de l'ocupació per a joves menors de 30 anys han constituït una eina clau per contribuir a millorar l'ocupabilitat, la qualificació professional i la inserció laboral dirigides majoritàriament a aquest perfil de persones joves a les Illes Balears.

Així, podem afirmar que aquests programes de foment de l'ocupació i,

⁷ Cal tenir en compte que SOIB Reactiva 2020 va ser una convocatòria extraordinària de subvencions aprovada pel procediment d'urgència en el context dels primers mesos de la COVID-19, amb una davallada molt sobtada de l'activitat econòmica, una caiguda interanual de l'ocupació d'un 15 % i més de 120.000 persones afectades per ERTOS.

més especialment, el programa SOIB Reactiva, són mesures que podríem qualificar de prioritàries davant un context de crisi social i econòmica a escala mundial que exigia dissenyar actuacions adaptades a la situació per fer front als efectes de la pandèmia. En el moment de la pandèmia, ens situàvem en una xifra d'atur juvenil de més de 18 mil joves menors de 30 aturats, la qual cosa equival a un creixement del 72,0 % respecte al 2019, quan en el conjunt d'aturats aquest augment fou del 50,2 %.

Així doncs, davant aquest increment significatiu de l'atur juvenil, el SOIB va posar el focus a oferir actuacions conjunturals que contribuïssin a millorar l'ocupabilitat d'aquest segment de població. És cert, per tant, que davant els efectes de la pandèmia, es va actuar amb rapidesa i urgència amb la integració de noves actuacions per incorporar els joves al mercat laboral. Aquests programes (SOIB Joves Qualificats i SOIB Reactiva) obtenen unes valoracions generalment molt positives, si bé des del punt de vista dels participants es destaca com a factor per millorar la durada del contracte en el cas de SOIB Reactiva 2020, que era de fins a 4 mesos i que no permetia reduir la temporalitat, la qual ja per si mateixa és un dels principals problemes –la temporalitat involuntària– entre els joves que s'incorporen en el mercat laboral.

D'altra banda, en relació amb les convocatòries de SOIB Joves Qualificats, cal comentar que al llarg de l'any 2020 no es va executar cap convocatòria. Com hem vist amb anterioritat, el SOIB va optar per reforçar la línia destinada a la contractació de joves amb baixos nivells educatius de la

convocatòria SOIB Reactiva, a causa de la major vulnerabilitat sociolaboral d'aquest col·lectiu. La convocatòria de SOIB Joves Qualificats va en la línia de donar suport per crear ocupació per a persones joves, en l'àmbit del sector públic, en activitats que permeten la capacitació tècnica i professional d'aquests joves; en molts de casos, estam parlant de sectors econòmics emergents i/o estratègics.

La situació de precarietat del mercat laboral juvenil abans de la pandèmia és un dels factors que han fet que aquest col·lectiu sigui un dels més afectats quant a ocupació. De fet, tal com hem apuntat al llarg de l'article, les dades d'ocupació presenten diferències importants en funció del nivell d'estudis. Així, la taxa d'atur juvenil a la nostra comunitat autònoma se situa en el 10,93 % de mitjana l'any 2022.⁸ Aquesta taxa d'atur va acompanyada de treballs temporals i precaris, que constitueixen una problemàtica estructural.

Per això, aquestes actuacions haurien de tenir un caràcter estable i permanent en el temps; haurien d'assegurar l'accés en condicions d'igualtat al mercat de treball, la permanència i la promoció dels joves, en especial dels qui tenen especials dificultats d'inserció laboral o necessiten un suport reforçat, i haurien de fer augmentar substancialment el nombre de joves amb competències professionals i tècniques per accedir a l'ocupació i a un lloc de treball amb més garanties d'estabilitat i de permanència.

Alguns dels assoliments i de les xifres d'aquests programes ens donen

⁸ És la vuitena més baixa en el conjunt de l'Estat, segons dades de l'EPA-INE.

una idea de la inversió que el SOIB ha fet en accions de foment de l'ocupació i de la igualtat d'oportunitats dirigides als joves de les Illes Balears. Aquests programes tenen un impacte positiu en la contractació posterior d'aquests joves una vegada que ha acabat el seu pas pels programes,⁹ tal com demostren les elevades taxes d'inserció de les avaluacions d'impacte que s'han fet, aproximadament del 60 %, la qual cosa suposa que són 30 punts percentuals superiors a les dels no participants, fet que es pot atribuir a la participació als programes.

Finalment, s'ha d'apuntar que la contribució a millorar les condicions sociolaborals d'aquests joves s'ha de continuar promovent mitjançant aquests programes d'activació per a l'ocupació. En la mesura del que sigui possible, s'ha d'intentar adequar la contractació i la durada mínima dels contractes inclosos en aquests programes als percentatges d'atur i sobretot als perfils d'aquest col·lectiu. Aquests programes d'activació per a l'ocupació també s'haurien de dirigir a reduir substancialment la proporció de joves sense ocupació i que no cursen estudis ni reben cap tipus de formació (segons dades del SOIB, aquests joves sumen prop de 4.000 demandants aturats, un 4,32 % sobre el total de joves aturats).

Per acabar, volem indicar alguna proposta de millora, com ara pensar en programes de metodologia híbrida, en la línia de la nova Llei d'ocupació i amb l'objectiu de poder dissenyar una espècie d'itinerari personalitzat de vida professional que

comбини les polítiques actives d'ocupació, especialment les d'orientació, formació i experiència professional, per afavorir la incorporació i la permanència dels joves en el mercat laboral, i que se centri a millorar les seves condicions de vida en termes de benestar i qualitat, des dels vincles socials fins als referents d'ocupació (entitats, programes i professionals de referència).

5. Agraïments

Volem agrair la col·laboració del Servei de Seguiment 1 del SOIB; especialment, volem agrair les aportacions d'Elena Massanet, Maria Antònia Alemany i Carme Madroñal.

Referències bibliogràfiques

- Boletín Oficial del Estado (BOE) núm. 151, de 25 de juny de 2021. [https://www.boe.es/eli/es/res/2021/06/24/\(1\)](https://www.boe.es/eli/es/res/2021/06/24/(1)).
- Butlletí Oficial de les Illes Balears (BOIB) núm. 90, de 12 de juliol de 2022. <https://www.caib.es/eboib-front/ca/2022/11593/seccio-iii-al-tres-disposicions-i-actes-administrat/472>.
- Butlletí Oficial de les Illes Balears (BOIB) núm. 79, de 18 de juny de 2022. <https://www.caib.es/eboib-front/ca/2022/11582/seccio-iii-al-tres-disposicions-i-actes-administrat/472>.
- Butlletí Oficial de les Illes Balears (BOIB) núm. 82, de 22 de juny de 2021. <https://www.caib.es/eboib-front/ca/2021/11401/seccio-iii-al>

⁹ Vegeu les avaluacions d'impacte dels programes del SOIB a <https://soib.es/avaluacio-de-programes-i-serveis>.

- tres-disposicions-i-actes-administrat/472*
- Butlletí Oficial de les Illes Balears (BOIB) núm. 175, de 23 de desembre de 2021. <https://www.caib.es/eboibfront/ca/2021/11497/seccio-iii-altres-disposicions-i-actes-administrat/472>
 - Butlletí Oficial de les Illes Balears (BOIB) núm. 152, de 3 de setembre de 2020. <https://www.caib.es/eboibfront/ca/2020/11252/seccio-iii-altres-disposicions-i-actes-administrat/472>
 - Butlletí Oficial de les Illes Balears (BOIB) núm. 159, de 20 de desembre de 2018. <https://www.caib.es/eboibfront/ca/2018/10874/seccio-iii-altres-disposicions-i-actes-administrat/472>
 - CASADO, D., TODESCHINI, F. (2013). *Guia pràctica 10. Avaluar l'impacte de les polítiques actives d'ocupació*. Ivàlua
 - COMISSIÓ EUROPEA (2020). *Plan de Recuperación para Europa*. https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/recovery-plan-europe_es
 - CORDONCILLO, C. (2022). *Guia pràctica 19. La incorporació de la participació en l'avaluació de polítiques públiques*. Ivàlua.
 - Enquesta de població activa (EPA-INE) (2022). https://www.ine.es/dyngs/INEbase/es/operacion.htm?c=Estadistica_C&cid=1254736176918&menu=resutados&idp=1254735976595.
 - INSTITUT D'ESTADÍSTICA DE LES ILLES BALEARS (IBESTAT). <https://ibestat.caib.es>.
 - INSTITUT NACIONAL D'ESTADÍSTICA (INE). <https://www.ine.es>.
 - OBSERVATORI DEL TREBALL (OTIB). <https://www.caib.es/sites/observatorideltreball>.
 - SERVICIO PÚBLICO DE EMPLEO ESTATAL (SEPE). <https://www.sepe.es/>.
 - SERVEI D'OCUPACIÓ DE LES ILLES BALEARS (SOIB). <https://soib.es/>.